

ЛІТЕРАТУРА

1. Аудит: Учебник / Ред. В. Подольский. — 3-е изд., перераб. и доп. — М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2004
2. Білик М. Д. Організація і методика аудиту сільськогосподарських підприємств: Підручник / М. Д. Білик; Київськ. Нац. Екон. Ун-т. — К.: 2003
3. Бухгалтерський облік у громадському харчуванні: (Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів спеціальності «Облік і аудит» / Ф. Ф. Бутинець та ін., За редакцією проф. Ф. Ф. Бутинця. — Житомир: ПП «Рута», 2002.
4. Дорош Н. І. Аудит методологія і організація. — К.: Т-во Знання, 2001. — 402
5. Давидов Г. М. Аудит: Навч. посібник для студентів вищ. навч. закладів. — 3-тє вид., стереотип. — К.: Знання, 2002 — 362 с.
6. Організація і методика проведення аудиту: Навчально-практичний посібник для студ. вищих навч. закл. / В. В. Сопко. — К.: «Професіонал», 2004. — 616
7. Савченко В. Я. Аудит: Навч. посібник. — К.: КНЕУ, 2002. — 322 с.

О.П. Погрібна, канд. екон. наук,
доцент кафедри контролю та ревізії
Криворізького економічного інституту,
Київський національний економічний університет
Імені Вадима Гетьмана

МЕТОДИЧНІ ПРОЦЕДУРИ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕФЕКТИВНОЇ СИСТЕМИ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ В УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Ефективність системи обліку та контролю, залежить від спроможності вирішувати поставлені завдання та забезпечувати захист підприємства від можливих ризиків. Особливе значення вона має на промислових підприємствах, де зосереджуються великі потоки матеріальних цінностей. Облік та контроль є складовою ринкового механізму та найважливішою функцією управління.

Ключові слова: виробничі запаси, облік, контроль, управління, ефективність, бухгалтерський рахунок.

І. Вступ. На сьогоднішній день, коли на підприємствах циркулює великий обсяг інформації, яку треба обробити в короткі строки, гостро стоїть питання підвищення якості обробки інформації у встановлені строки в повному обсязі, досягнути цього можна шляхом комплексної обробки облікової інформації. Це супроводжується значними змінами в організації бухгалтерського обліку, первинної документації і документообігу, в групуванні облікових даних, їх використанні для контролю.

II. Постановка завдання. В сучасних умовах господарювання не достатньо того, що облік зводиться тільки до оперативної фіксації господарських операцій. При цьому відсутнє оперативне управління формування витрат підприємства, так як існує лише зв'язок між витратами і управлінською системою і немає директивного визначення рівня витрат в оперативному режимі.

Що стосується оптимальних нормативів виробничих запасів для безперервного забезпечення процесу виробництва та його обслуговування і їх аналізу, то заслуговує на увагу проблема їх балансування.

Для збереження конкурентноздатності підприємство повинно перебувати в постійному стані пошуку резервів зниження собівартості продукції у поєднанні з умілим управлінням грошовими потоками. Тому, одним із проблемних питань є пошук резервів зниження вартості матеріальних запасів, в тому числі, усіх витрат процесу постачання.

III. Результати. Встановлення прямих зв'язків передбачає в частині оперативного управління розробку і використання нормативів витрат, які є формою передачі керуючих дій управлінської системи об'єкту управління. Тому найбільш об'єктивним методом обліку витрат на виробництві є нормативний.

На підприємствах, як правило, застосовуються лише окремі його елементи (нормування відпуску запасів за допомогою ЛЗК, розрахунок норма запасів), які не дозволяють отримувати максимальних результатів в системі ефективного управління запасами.

При цьому на особливу увагу заслуговує такий аспект нормативного методу обліку, як нормативна система контролю. Така система повинна складатися з двох взаємопов'язаних частин — нормативного контролю витрат (у тому числі матеріальних) і подальшого визначення собівартості за певний проміжок часу, при якому віднесення затрат на об'єкт калькуляції здійснюється традиційним способом, але з поділом їх на затрати за нормами і понаднормативні витрати.

Враховуючи галузеві, технологічні і організаційні особливості підприємства та те, що не всі види витрат можна і доцільно оперативно вивчати, систему нормативного контролю необхідно поділити на підсистеми нормативно — оперативного та нормативно-місячного контролю.

Інформаційне забезпечення аналізу при оперативно-нормативному методі контролю включає в себе норми запасів і затрат, облік їх зміни за певний період, відхилення від норм та відповідно документацію, в якій відображаються перераховані елементи.

Успіх такого методу контролю значною мірою залежить від правильності розробки документації, що фіксує відхилення фактичних затрат від нормативу. Існують різні шляхи досягнення вказаної мети:

розробка принципово нової документації, що відрізняється від використовуюмої до впровадження нормативного методу;

створення нових документів на основі діючих типових.

Тому, враховуючи, що форми традиційних документів (ЛЗК, вимоги, матеріальні звіти) досить повно відображають матеріальні витрати на виробництво і використовуються в обліковій роботі підприємств, а

також необхідність введення в сигнальні документи відомостей про причини відхилень, про рішення керівництва підприємства щодо можливості проведення додаткових затрат та визначення винуватців перевитрат, найбільш доцільним слід вважати шлях поєднання традиційних документів з вимогами нормативного методу. Можна на місці, наприклад, в бухгалтерії звичайний документ виділити за допомогою червоної смуги. На зворотній стороні документа поставити штамп, форма якого дозволить отримати необхідні відомості про причини та винуватців понаднормативних витрат.

Дані сигнальних документів повинні узагальнюватися у зведених відомостях і таблицях у виділених для цієї мети колонках «Понаднормативні затрати» лише для створення завершеної системи оперативно-нормового контролю витрат, а не в ході здійснення оперативного аналізу собівартості продукції. Головним джерелом даних для визначення затрат за період менше місяця будуть сигнальні документи.

Управління оборотними активами на етапі їх, перетворення із грошової в товарну форму, характеризується наявністю наступного протиріччя : з однієї сторони підприємство повинне вести виробничий процес безупинно і для цього необхідно завжди у визначений момент часу мати достатній обсяг виробничого запасу, а з іншої сторони підприємству економічно вигідно володіти як можна меншим виробничим запасом, щоб не « відволікати» оборотний капітал.

Балансування між цими позиціями з економічно виправданим прагненням дол. другого постулату і складає суть керування постачальницькими обіговими активами і тут критерієм дієвості моделі доцільно рекомендувати досягнення наступних співвідношень:

$$\begin{cases} O_{\text{вз}} \rightarrow \min \\ T_{\text{вз}} \rightarrow \min \end{cases}, \quad (1)$$

де $O_{\text{вз}}$ — оборотний капітал, вкладений у виробничі запаси, грн;

$T_{\text{вз}}$ — час перебування оборотних активів у формі виробничих запасів, днів.

Отже, виходячи із зазначеного співвідношення (1), необхідно здійснювати вибір найбільш значущих елементів виробничих запасів (по обраному i -му виду матеріальних ресурсів відповідного ринку з метою визначення на ньому рівня конкуренції). Тобто, потрібне маркетингове моделювання процесу трансформації оборотного капіталу із грошової у виробничу форму на основі економіко-математичного моделювання умов постачання.

Це дозволяє прискорити постачання матеріальних ресурсів, оптимізувати величину виробничих запасів, прискорити оборотність оборотного капіталу на стадії його трансформації з грошової у виробничу форму, одержати відчутний економічний ефект.

Так, з позицій оптимального вибору підприємством способу оцінки вартості надходження запасів та з метою проведення аналізу їх вартісного руху доцільно впровадження в бухгалтерському обліку оприбуткування запасів за купівельними цінами із виокремленням обліку витрат, пов'язаних із їх придбанням і зберіганням, на відповідному субрахунку 210 «Витрати на придбання запасів» (табл. 1).

Отже, внаслідок впровадження розроблених пропозицій в облік запасів підприємство отримує можливість застосовувати накопичену інформацію про витрати на придбання та зберігання запасів у процесі планування найекономішнього обсягу замовлень (НОЗ) за допомогою наступної формули:

$$\text{НОЗ} = \sqrt{2 * K * B1 / B2}, \quad (2)$$

де К — необхідна кількість одиниць запасів на кожний період, в натуральних одиницях ;

B1 — витрати на організацію одного замовлення, грн;

B2 — витрати на зберігання запасів та складування, грн.

Зокрема для визначення кількості замовлень (КЗ) за рік можна застосувати наступну формулу :

$$K3 = P / \text{НО}, \quad (3)$$

де Р — річні потреби;

НО — найекономішній обсяг замовлень.

Таблиця 1

**КОРЕСПОНДЕНЦІЯ РАХУНКІВ ПО НАДХОДЖЕННЮ ЗАПАСІВ І ВИТРАТ,
ПОВ'ЯЗАНИХ З ЇХ НАДХОДЖЕННЯМ І ЗБЕРІГАННЯМ**

Зміст операції	Облік згідно діючого Плану рахунків		Облік згідно пропозицій	
	Дт	Кт	Дт	Кт
Відображена: вартість придбаних запасів сума ПДВ	20 641	631 631	20 641	631 631
вартість транспортних послуг, наданих сторонніми організаціями сума ПДВ	20 641	685 685	210 641	685 685
вартість вантажно — розвантажувальних робіт, виконаних сторонніми організаціями сума ПДВ	20 641	685 685	210 641	685 685

Зміст операції	Облік згідно діючого Плану рахунків		Облік згідно пропозицій	
	Дт	Кт	Дт	Кт
вартість інформаційних послуг з пошуку сума ПДВ	20 641	685 685	210 641	685 685
вартість транспортних витрат підприємства, заробітна плата (і нарахування на неї) експедитора, комірника, інші витрати	20	66,65	210	66,65
передача запасів у виробництво	23	20	23	20,210

IV. Висновки. Таким чином, створення ефективних систем обліку та контролю запасів спрямовано на забезпечення управління підприємством оперативною інформацією для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. При цьому важливого значення набуває створення нормативної системи контролю, яка повинна складатися з двох взаємопов'язаних частин — нормативного контролю витрат (у тому числі матеріальних) і подальшого визначення собівартості за певний проміжок часу, при якому віднесення затрат на об'єкт калькуляції здійснюється традиційним способом, але з поділом їх на затрати за нормами і понаднормативні витрати.

Крім того, доцільно впровадження в бухгалтерському обліку оприбуткування запасів товарно-матеріальних цінностей за купівельними цінами із виокремленням обліку витрат, пов'язаних із їх придбанням і зберіганням, на відповідному субрахунку 210 «Витрати на придбання запасів». Такий порядок ведення аналітичного обліку витрат, пов'язаних з транспортування та зберіганням запасів, дозволить визначати оптимальні обсяги та терміни їх придбання з метою ефективного управління.

ЛІТЕРАТУРА

1. Плещонкова Л. Облік запасів у промисловості // Баланс — 2003 — № 19 — С. 41—47.
2. Пушкар М. С. Тенденції та закономірності розвитку бухгалтерського обліку в Україні (теоретико-методологічні аспекти): Монографія. — Тернопіль: Економічна думка, 1999. — 422 с.
3. Ткаченко Н. Для чого потрібні лімітно-забірні картки // Все про бухгалтерський облік — 2004 — № 29 (940) — С. 15.